

РОЛЬ ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито поняття креативного потенціалу, правової підготовки, правової освіти та правового виховання. Визначено сутність правового навчання. Ви-явлено фактори та шляхи формування креативного потенціалу майбутнього вчителя. Запропоновано авторське визначення понять “креативний потенціал майбутнього вчителя”, “загальноправова освіта майбутнього вчителя”. Досліджено роль правового навчання, яке сприяє формуванню креативного потенціалу майбутнього вчителя.

Ключові слова: креативний потенціал, правова підготовка, правова освіта, правове виховання.

Проблема формування креативного потенціалу майбутнього вчителя є го-стро актуальною як для сучасної педагогічної науки, так і для реальної освітньої практики. Увагу дослідників привертають можливості загальноправових навча-льних дисциплін у процесі формування креативного потенціалу майбутнього вчителя, основами яких є зацікавлення особистістю, віра в її власні сили й мож-ливості, пріоритет процесу саморозвитку особистості з опорою на її внутрішні потенціали над формуванням і зовнішнім впливом.

Мета статті – визначити роль загальноправових навчальних дисциплін у формуванні креативного потенціалу майбутнього вчителя.

Серед численних засобів формування креативності, креативного потенці-алу надзвичайно важливу роль відіграють загальноправові навчальні дисципліни, які є взірцем творчої натхненної діяльності. Використання загальноправових на-вчальних дисциплін забезпечує включення студентів до спеціально створених ситуацій, що передбачають не одне, а цілу низку інноваційно-творчих рішень.

Загальноправові навчальні дисципліни в підготовці студентів дають змогу оптимально враховувати вимоги обраної ними спеціальності, створювати ситуа-ції, в яких вони оволодівають мистецтвом швидко й ефективно вирішувати управлінські завдання, розвивати інноваційно-творче мислення.

Проблеми креативного потенціалу досліджували: А. Алейнікова, Н. Білик, Р. Ігнатова, В. Моляко та ін.

Щодо визначення поняття “креативний потенціал” існують різні погляди. Проаналізувавши здобутки вчених у цій галузі, можна виділити декілька.

Науковці педагогічної галузі вважають, що креативний потенціал особис-тості вчителя – це необхідна передумова діяльності творчого характеру, оскільки він сприяє виведенню особистості на такий рівень діяльності, коли вона реалізує, виражає, затверджує себе не тільки в порядку вирішення ситуації нестандартни-ми засобами педагогічного впливу, відповіді на її вимоги, а й у порядку супере-чності, що перетворює ситуацію й саме життя саморозвитку [1, с. 32].

Учені психологічної галузі В. Горова, В. Моляко розуміють під креативним потенціалом особистості систему особистісних здібностей, що дають змогу опти-мально змінювати прийоми дій, переконань, які визначають результати діяльності

(новизну, оригінальність, унікальність підходів суб'єкта до здійснення діяльності) і спонукають особистість до творчої самореалізації й саморозвитку [7, с. 12].

Н. Білик дає таке визначення креативного потенціалу особистості педагога – це природовідповідні та культуровідповідні можливості, які формуються й розкриваються в процесі навчальної підготовки та в подальшій його діяльності, приводять до отримання продуктивного результату у вирішенні завдань нестандартними методами педагогічного впливу, засобами мистецтва, відображаючи основу загальної й педагогічної культури [2, с. 7].

На думку Р. Ігнатової, креативний потенціал майбутнього вчителя складається із системи загальнокультурних і професійних знань, гуманітарного світогляду, на основі яких будується й регулюється його діяльність, розвиненого чуття нового, високого рівня розвитку творчого мислення, його гнучкості, нестереотипності й оригінальності, здатності швидко змінювати прийоми дій відповідно до нових умов [4, с. 9].

Ми вважаємо, що креативний потенціал майбутнього вчителя – це система особистісних якостей, яка включає творчість, креативність та інновації, за допомогою яких вирішуються правові завдання нестандартним способом і в результаті отримуємо оригінальний продукт.

Формування креативного потенціалу майбутнього вчителя відбувається шляхом удосконалення всіх його складових, досягнення органічного взаємозв'язку способів розвитку кожного з компонентів.

У свою чергу, майбутній учитель – це майстер, який включає в себе загальнокультурну, професійно-предметну, методичну підготовленість, захопленість своєю роботою й почуттям романтизму.

Таким чином, з вищенаведеного можна зробити висновок, що формування креативного потенціалу майбутнього вчителя є необхідною умовою організації педагогічного процесу як творчості, унаслідок якого формуються творчі здібності, виховується творче мислення [5, с. 49].

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми, на нашу думку, є загальноправові навчальні дисципліни.

Загальноправове навчання майбутнього педагога визначається потребами соціального розвитку суспільства, але цього недостатньо. Щоб бути потрібним суспільству сьогодні, треба професійні знання доповнити креативністю. У зв'язку із цим загальноправове навчання є ефективним засобом формування креативного потенціалу майбутнього вчителя. Відбувається творчий пошук у процесі викладання цих дисциплін. Тому одним з напрямів вирішення цієї проблеми, на наш погляд, є реалізація загальноправового навчання майбутнього вчителя.

Варто зазначити, що аналіз наукової літератури з проблем загальноправової підготовки, правового навчання й виховання дає змогу стверджувати, що автори більшості праць розглядають цей феномен як елемент загальної системи правового виховання особистості, котре разом зі здійсненням правової самоосвіти відіграє важливу роль у правовому розвитку особистості студента вищого педагогічного навчального закладу [3, с. 9]. Правове виховання розглядає правове навчання як провідне, без якого неможливо сформувати правову свідомість, правову культуру кожного члена суспільства, оскільки фундаментом у досягненні цих цілей є правові знання, їх формування, добір, удосконалення тощо. Тому в цільовому аспекті правове навчання є засобом у сфері реалізації основних на-

прямів правового виховання. З іншого боку, коли правове навчання розглядається безвідносно до правового виховання загалом, коли постає питання про якісно-змістовні аспекти, то правове навчання є формою правового виховання. Найбільшою мірою це стосується університетського правового виховання, де навчання – провідна соціальна функція, а отже, передача теоретичного змісту матеріалу, його добір відбувається в чітко оформленому процесі, а саме: в процесі правового навчання в університеті [6, с. 117].

Отже, вважаємо, що загальноправову освіту майбутнього вчителя можна подати як: по-перше, цілеспрямований процес правового виховання й навчання в інтересах особистості, суспільства та держави, який супроводжується констатацією досягнення тих, хто навчається, установлених державою освітніх рівнів; по-друге, результат процесу навчання, який відображається в системі правових знань, умінь та навичок, ставленні до правових явищ і діяльності в правовій сфері суспільства, що формується в студентів вищих педагогічних навчальних закладів; по-третє, як процес передачі правових знань та досвіду здійснення способів правової діяльності, а також досвіду творчої діяльності в правовій галузі, емоційно-ціннісного сприйняття правової дійсності та норм правових відносин.

На нашу думку, сутністю загальноправового навчання є оволодіння правовими знаннями, вміннями й навичками, формування правосвідомості особистості студента (аксіологічних уявлень про право), підвищення рівня його правової культури, розвиток правових якостей та виховання законослухняного громадянина з активною громадянською позицією.

Аналізуючи педагогічну та юридичну літературу з проблеми викладання загальноправових навчальних дисциплін, учені дійшли висновку, що зміст сучасної правової освіти студентів необхідно відбирати, виходячи з її головних факторів, серед яких одним з провідних є мета правової освіти. Провідні цільові напрями змісту можна подати таким чином: найближча мета – формування системи правових знань, умінь і навичок; проміжна мета – формування правових переконань, прагнень, потреб та готовності діяти в межах “закону”; кінцева мета полягає в підвищенні рівня правової культури майбутніх педагогів [6, с. 115].

Іншими факторами, що впливають на визначення змісту правової освіти, є практична діяльність студента і його готовність залучитися до самостійної соціально-правової сфери діяльності в професійній та особистій життєдіяльності; врахування особливостей змісту навчальних дисциплін “Основи правознавства України” й “Основи конституційного права України”, що передбачені для обов’язкового засвоєння студентами сучасною системою вищої освіти в Україні.

Процес викладання загальноправових навчальних дисциплін передбачає формування мотивації студентів; оволодіння ними знаннями цих дисциплін; вироблення загальноправових умінь і навичок; формування креативного мислення в ході вирішення правових завдань.

Крім мотивації студентів, на формування креативного потенціалу впливають основні передумови формування й удосконалення пізнавальної загальноправової діяльності студентів.

Основними шляхами формування креативного потенціалу в процесі викладання загальноправових навчальних дисциплін визначено такі:

– забезпечення стійкої позитивної мотивації процесів актуалізації й поповнення особистістю власних іноваційно-творчих ресурсів у процесі викладання загальноправових навчальних дисциплін;

– мобілізація традиційних і широке використання інноваційних підходів до змісту освіти й технологій правового навчання, які застосовуються з урахуванням специфіки правової підготовки майбутнього вчителя;

– залучення майбутнього вчителя до продуктивної іноваційно-творчої взаємодії з педагогом та іншими студентами [8, с. 15].

Під час викладання загальноправових навчальних дисциплін у майбутніх викладачів виникає інтерес до них загалом чи конкретного правового предмета, навчальної чи наукової проблеми; формуються інноваційно-творчі вміння та навички; рефлексія щодо власної креативної діяльності; усвідомлення значення поповнення й розвитку власних креативних ресурсів як сприяння процесові власного саморозвитку; прояв творчої ініціативи, активності, самостійності й креативності як у процесі навчальної взаємодії з педагогом і студентами, так і під час вивчення загальноправових навчальних дисциплін.

Аналіз проблеми актуалізації, поповнення й розвитку креативного потенціалу майбутнього вчителя в педагогіці свідчить, що традиційно вона пов'язана з дослідженням педагогічних основ процесу викладання загальноправових навчальних дисциплін, визначенням його місця серед інших особистісно значущих процесів і явищ, з роллю педагога в його організації, а також із пошуком шляхів і умов, які забезпечують його оптимальний перебіг.

Висновки. Таким чином, загальноправові навчальні дисципліни відіграють важливу роль у формуванні всебічно розвинутої особистості. Вони розвивають у майбутнього педагога цілісне фахове мислення, вміння гостро ставити питання й діалектично підходити до їх вирішення.

Список використаної літератури

1. Алейникова А.Д. О креативной педагогике / А.Д. Алейникова // Вестник высшей школы. – 1989. – № 12. – С. 29–35.
2. Білик Н.О. Персоналтехнології розвитку творчого потенціалу особистості вчителя-дослідника / Н.О. Білик // Імідж сучасного педагога. – К., 2001. – № 2. – С. 6–11.
3. Городиський М.І. Педагогічні умови забезпечення змісту правової освіти майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / М.І. Городиський ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 1999. – 18 с.
4. Ігнатова Р.В. Творча діяльність педагога: вимоги сучасності / Р.В. Ігнатова // Наука і сучасність : зб. наук. пр. – Львів, 2000. – № 2. – С. 49–53.
5. Маляко В.С. Концепція виховання творчої особистості / В.С. Маляко // Радянська школа. – 1991. – № 5. – С. 47–51.
6. Минеев В.С. О правовой подготовке / В.С. Минеев // Высшее образование в России. – 1994. – № 1. – С. 115–118.
7. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці / В.О. Моляко. – К. : Т-во "Знання" УРСР, 1989. – 36 с.
8. Проценко М.В. Инновационные технологии преподавания педагогики в формировании творческой личности будущего учителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук / М.В. Проценко. – Ставрополь, 2002. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2013.

Шадрина А.В. Роль общеправовых учебных дисциплин в формировании креативного потенциала будущего учителя

В статье раскрываются понятия креативного потенциала, правовой подготовки, правового образования и правового воспитания. Определена сущность правового обучения. Выявляются факторы и пути формирования креативного потенциала будущего учителя.

Дается авторское определение понятиям “креативный потенциал будущего учителя”, “общеправовое образование будущего учителя”. Исследуется роль правового обучения, которое содействует формированию креативного потенциала будущего учителя.

Ключевые слова: креативный потенциал, правовая подготовка, правовое образование, правовое воспитание.

Шадрина А.В. Роль общеправовых учебных дисциплин в формировании креативного потенциала будущего учителя

В статье раскрываются понятия креативного потенциала, правовой подготовки, правового образования и правового воспитания. Определена сущность правового обучения. Выявляются факторы и пути формирования креативного потенциала будущего учителя. Дается авторское определение понятиям “креативный потенциал будущего учителя”, “общеправовое образование будущего учителя”. Исследуется роль правового обучения, которое содействует формированию креативного потенциала будущего учителя.

Ключевые слова: креативный потенциал, правовая подготовка, правовое образование, правовое воспитание.